

nyer. Nincs olyan nevelésügyi terepfelvétele, amely mellőzné a gyermeki lélek sajátosságait. Lássuk ezután, hogy a nevelői szempont miként érvényesül a szerző egyéb kérdéseket illető gondolataiban.

Művének egyébként is főkérdése a tanítóképzés ügye. A tanítóképzés reform-szervezetét ma ellentétesen ítélik meg. A szerző gondolatvezetésének kiindulópontja, mint látni fogjuk, itt is a gyermek, illetőleg az ennek képességeit fejlesztő műhely: a népiskola. Tanítóképzés és népiskola nála feloldhatatlan egységet alkot, saját szavait használva . . . : „Törekvés arra, hogy a tanítóképzésnek a népiskola és a néptanító kifejezéseknek megfelelően a nép életéből táplálkozó gyökere legyen“. (104.) De nem is lehet ezt józan magyar fővel másként elképzelnünk. Népkultúránk színvonala ugyanis — az indokolt realizmus nézőpontjából tekintve — feltűnően alacsony.

E könyv különleges értéke az, hogy nem vergődik az agyafurt teóriák útvesztőiben, hanem, az igazi nevelés alapjellegének megfelelően, az elmélet és gyakorlat kölcsönhatásában vizsgálja felvetett kérdéseit. Eszmekeltő gondolatait helyenként annyira átfűti a hivatástudat melegsége, hogy ez alapon művét joggal nevezhetnők a szív pedagógiájának. Végso célként a társadalom, a nemzet világnézeti egységének a megteremtése lebeg szeme előtt. Az idevezető utak és módszerek lehetnek ugyan eltérőek. Találó hasonlattal jellemzi az utak és célok viszonyát a nemzetnevelés egyik nagy gondolkodója, Eötvös: „akik a hegy teteje felé különböző utakon indultak el, minél feljebb haladnak, annál közelebb vannak egymáshoz, s a csúcson kezdet nyujthatnak“. A nevelésnek is van — divatos szóval élve — csúcsteljesítménye ahol békés egymásmellettségben megfér a vallás a nemzet öntudatformáival. Ennek jegyében zárul a szerző gondolatmenete is, amidőn a szellem emelkedettségével hirdeti: „Közelebb Krisztushoz! Közelebb az öntudatos magyarsághoz! Közelebb az eszményi magyar élethez!“

Fenti soraimban, magától értetődően, nem végezhettem el e terjedelmes mű részletekbemenő elemzését. Ennélfogva csupán arra törekedtem, hogy ismertessem problematikáját s a feldolgozott anyag gondolatforrásaira derítsek fényt. Ezt annál könnyebben megtehettem, mert a szerző öntudatosan került a kész fogalmak ismeretét feltételező nehéztetésű műkifejezéseket s a rendszerek, feltevések alatt áramló valóságot kereste, melyről a mindenkihez szóló, egyszerű stílusművészettel adott számot.

Wagner Ferenc.

Szántó Lőrinc: Arany János Toldijának iskolai tárgyalása. Különlenyomat az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola Gyakorló Iskolájának 1937—38. tanévi Értesítőjéből. Szeged, 1938. 20 oldal.

A tanulmány — bevezetésül — röviden és tömören érinti a Toldi tanításának egész problematikáját: melyik osztályban tanítsuk, miként helyezzük el anyagát a tanmenetben, és milyen módszeres elvek alapján tanítsuk?

Az első kérdést illetően szerző a későbbi osztályokban való tanítása mellett tör lándzsát, szerintünk is helyesen, hiszen a Toldi nem *csak* népmese, sőt cselekményének lélektani motiváltsága miatt éppen nem az. A Toldi tárgyalásának a megszakitását azonban nem tudjuk helyeselni, éppen azért, mert a cselekmény művészi felépítettségét kár megbontani más ismeretek kedvéért. Az egyhuzamban való tárgyalás — immanens okokból — csak növekvő feszültségű lehet és kár a már egyszer szerencsésen megragadott fonalát elejteni és megint visszanyúlni érte. A harmadik pontra vonatkozólag azonban teljesen teljesen egyetértünk a szerzővel. A Lehr-féle

magyarázatok még ma is adhatnak indítékot, de a tanuló kezébe *maga a Toldi* való és így kerülni kell mindent, ami a nyelvi és a tárgyi magyarázatokhoz való, inven-
ciótlan odatapadást jelenti.

A költemény módszeres feldolgozásának elveit, szintén helyeseljük. Külön érdeme, hogy — énekről-énekre — a házi foglalkoztatás céljából, igen változatos és leleményes írásbeli tételeket közöl. Csak az anyagnak óránkénti elosztásával kapcsolatban vannak bizonyos aggályaink. A Toldi 12 énekét 16 órában tárgyalja, de ebből az utolsó három óra összefoglaló természetű és így egy-egy ének érdemleges tárgyalására egy-egy óra jut. Ezt a beosztást mechanikusnak és merevnek tartjuk, főleg azért, mert nem minden ének egyforma fontosságú, illetve egyformán [nehéz]. Az első hat éneket a lélektani szempontok bonyolultsága, a főhős belső nehézségei és küzdelmei élesen elválasztják a másik hat ének zajosabb, változatosabb, de külsőségebb jellegétől. A Toldi első felével óvatosabban kell bánnunk, mert hiszen Miklós jellembeli tulajdonságai, a testvérek közötti tragikus feszültség, a végzetes gyilkosság, Miklós férfitá érése a nádasban, a kísértés legyőzése és búcsúja belső lélektani okokon alapulnak és itt több idő kell a történet igazi rugóinak megkeresésére, mint a Toldi második felében, ahol Miklósnak már csak külső nehézségei vannak.

Mindent összefoglalva, a tanulmányt értékes, céltudatos, mindenképen alapos és hozzáértő munkának tartjuk és minden Toldi-tanító kartársunknak figyelmébe ajánljuk.

Vájtai István.

Juhász Jenő dr.: Magyar nyelvtani óratervek a polgári iskolák számára.
I. rész: I. osztály. (Budapest, 1939. 63. l.)

A szerző óravázlataival eszmecsérét akar indítani arról, hogyan lehetne a nyelvtani órákat a tanulók számára „zsúfolt és bonyolult helyett sokatmondóvá és mégis egyszerűvé, vígasztalanul unalmas helyett pedig derűssé tenni“. Találó ötlet sokszor gyarapítja a kis munka értékét, de a szerző törekvése még nem oly erős, hogy megállapításait általában mentesíteni tudná a kialakulatlanságtól. „A feltételes módban a cselekvést vagy történést más cselekvésnek vagy történésnek kell megelőznie“. (Talán inkább „kellene“, hiszen az ige felszólító módban úgy fejezi ki a cselekvést, hogy az nem történik meg, mert valami feltétel hiányzik.) Juhász Jenő dr. óravázlatának ily megállapításai tárgyi szempontból sem állnak helyt s pedagógiai szempontból is kifogásolhatók, mert nem hoznak annyit, hogy a gyermek érdeklődését foglalkoztatnák, a gyermekben az ismeretszerzés tudatát felkeltenék. Már alig van pedagógus, aki vitathatónak tartaná, amit a szerző is vall: „Polgári iskolai tanulóknak nem a magyar nyelv rendszerét kell tudnia, hanem a fogalmazást, a magyaros beszédet, a helyesírást és magyar anyanyelvének szeretetét kell megtanulnia“. Mindez kétségtelen, ám az összefüggések, a stilisztikai előkészítő vonatkozások, a nyelvalkító — stílusalkító — erők sajátosságainak tetszetős, tanulságos szemléltetésével a a nyelvtan anyagát polgári iskolai tanuló számára is természetesebbé, vonzóbbá tehetnénk. A kezdet kezdetén, az első osztályban is ez lehet a célunk és módunk.

Egyébként — valóban példaadó, a szerző dolgozatának gondossága. Figyelemreméltók a dolgozatcímei s megjegyzései a házi feladatokról, amiket nem a nyelvtani anyag begyakorlására szán, hanem élményekről és élményszerű, gyermeki szemléletről számotadó, valamiben a nyelvtani anyaggal is egybekapcsolódó fogalmazásra.

László István.